

14. Турчин Я. Принципи і шляхи реалізації державної влади в науково-теоретичних працях Отто Ейхельмана / Я. Турчин // Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розв. – 2009. – Вип. 21. – С. 39-44.
15. Турчин Я. Основні етапи становлення і розвитку конституційних ідей О. Ейхельмана / Я. Б. Турчин // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу “Києво-Могилянська академія”; сер.: Державне управління. – 2010. – Т. 130, Вип. 117. – С. 103-107.
16. Усенко І. Б. Конституційні проекти Галицької держави та Західноукраїнської Народної Республіки, Конституційні проекти С. Дністрянського [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України : Т. 5: Кон-Кю / редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К. : В-во “Наукова думка”, 2008. – 568 с. : іл. – Режим доступу : http://www.history.org.ua/?termin=Konstitutsiyini_Proekti_Galitskoi_Derzhavi

Токарчук О. В. Теоретические проблемы государственного строительства (на основе анализа проектов конституций С. Днестрянского и А. Эйхельмана).

В статье исследуются принципы и взгляды С. Днестрянского и А. Эйхельмана на проблемы государственного построения, которые оказались в подготовленных ими проектах Конституции. На основании работ отечественных исследователей определено, что ученые-юристы были сторонниками республиканской формы правления – президентской (С. Днестрянский) и парламентской (А. Эйхельман), уделяли внимание актуальным проблемам реформирования местного самоуправления.

Ключевые слова: С. Днестрянский, А. Эйхельман, проект Конституции, государство, власть, местное самоуправление.

Tokarchuk O. V. Theoretical problems of the state construction (on the basis of the analysis of drafts of constitutions of S. Dnestryansky and A. Eykhelman).

In article the principles and views of S. Dnestryansky and A. Eykhelman are investigated on problems of the state construction which appeared in the draft constitutions prepared by them. On the basis of works of domestic researchers it is defined that scientists-lawyers were supporters of the republican form of government - presidential (S. Dnestryansky) and parliamentary (A. Eykhelman), paid attention to actual problems of reforming of local government.

Key words: S. Dnestrovsky, A. Eykhelman, draft constitution, state, power, local government.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 347.99:347.965-027.555

Білозьоров Є. В., Кривицький Ю. В.
Національна академія внутрішніх справ

ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ СУДОВИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти дискреційних повноважень судових органів як суб'єктів здійснення правозахисної діяльності в Україні. Визначено сутність, завдання правозахисної діяльності держави, а також механізм і суб'єктів її здійснення. Проаналізовано підходи до розуміння природи суддівської (судової) дискреції (розсуду) в сучасній юридичній науці. Особливу увагу приділено дослідженню особливості дискреційних повноважень судів загальної юрисдикції як суб'єктів здійснення правозахисної діяльності в Україні в межах адміністративного та кримінального судочинства.

Ключові слова: правозахисна діяльність, судові органи, дискреційна влада, дискреція, дирекційні повноваження, правозастосовний розсуд, суддівський розсуд.

У процесі подальшого реформування державної влади і становлення України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави важливого наукового і практичного значення набувають питання, що стосуються прав і свобод людини та громадянина, їх законодавчого закріплення, охорони й ефективного захисту. На жаль, події політичного, військового та економічного протистояння, які пережив народ України протягом 2013–2015 рр., змушують констатувати недосконалість юридичних засобів під час вирішення соціальних конфліктів, нездатність правоохоронних і правозахисних інституцій забезпечити найважливіші соціальні та правові цінності – життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку людини.

Питання правового захисту для сучасної України за своєю значущістю знаходиться на одному щаблі з проблемами забезпеченням миру та безпеки, єдності, територіальної цілісності країни, виходу з політичної та економічної криз тощо. Це зумовлюється тим, що завдяки правозахисної діяльності держави досягається стабільність її внутрішньої та зовнішньої політики, забезпечуються злагода і консенсус різних соціальних суб'єктів. З іншого боку, правова захищеність людини є показником рівня цивілізованості суспільства, якості життя населення, стану функціонування органів державної влади, зокрема тих, які виконують завдання у сфері правозахисної діяльності [1, с. 4].

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання вивчення теоретичних і практичних аспектів дискреційних повноважень судових органів як суб'єктів правозахисної діяльності в Україні, що й становить мету цієї наукової статті. Для її успішної реалізації пропонується вирішити такі завдання: по-перше, окреслити сутність, завдання правозахисної діяльності держави, а також механізм і суб'єктів її здійснення; по-друге, проаналізувати підходи до розуміння природи суддівської (судової) дискреції (розсуду) в сучасній юридичній науці; по-третє, розглянути особливості дискреційних повноважень судів загальної юрисдикції як суб'єктів здійснення правозахисної діяльності в Україні в межах адміністративного та кримінального судочинства.

Теоретичну основу наукового пошуку в межах предмету анонсованої мети склали праці вітчизняних і зарубіжних теоретиків права, а також представників галузевих юридичних наук, а саме: Ю. Г. Барабаша, А. Барака, А. Т. Боннера, О. М. Ботнаренка, Р. Дворкіна, М. К. Закуріна, М. І. Козюбри, П. В. Куфтирева, О. С. Лагоди, А. С. Макаренко, Т. С. Март'янової, Г. П. Мельник, М. Б. Рісного, О. І. Сеньківа, Д. Ю. Хорошковської, С. В. Шевчука, О. В. Яценко та ін.

Так, державотворчі процеси, що відбуваються в Україні, вимагають уніфікації й однозначного розуміння юридичних термінів, а також виключення випадків непослідовного їх використання. Саме тому прийнятним є однозначне розуміння в контексті державно-правової дійсності правозахисної діяльності держави, яка включає в себе не лише профілактику, попередження будь-яких порушень норм права, а й заходи стосовно відновлення порушеного суб'єктивного права та припинення реальної небезпеки його порушення.

Згідно з нашими міркуваннями під правозахисною діяльністю слід розуміти один

з видів соціальної діяльності, що реалізується спеціально уповноваженими суб'єктами на професійній основі та здійснюється на підставі й відповідно до правових основ з метою підтвердження або відновлення оскарженого чи порушеного права людини. Основними завданнями держави в контексті реалізації її правозахисної діяльності є: захист прав та свобод людини і громадянина, профілактика, застосування штрафних санкцій, попередження, виховання, відшкодування збитків, тлумачення, представлення інтересів суб'єктів права, а також консультування. Для втілення в життя правозахисної діяльності держави обов'язковою умовою є наявність механізму її здійснення, що представляє собою сукупність уповноважених правозахисних органів та організацій, діяльність яких урегульована правовими основами, а також юридичних засобів і соціальних умов, які визначають процедуру захисту (поновлення) прав та свобод людини і громадянина. Елементами механізму здійснення правозахисної діяльності держави виступають нормативно-правова, процесуально-правова й організаційно-правова складові. До останнього компоненту належать суб'єкти, тобто органи та організації, які спеціально уповноважені державою здійснювати на професійній основі та відповідно до закону, а у випадках встановлених законодавством – у відповідній процесуальній формі із застосуванням правових засобів, діяльність, спрямовану на захист прав та свобод людини і громадянина [1, с. 110, 148].

У сучасній юридичній науці та практиці не вироблено єдиного підходу до інтерпретації поняття суб'єктів здійснення правозахисної діяльності держави, визначення їх місця серед державних органів і громадських організацій. На наше переконання, для ідентифікації суб'єктів здійснення правозахисної діяльності держави необхідно використовувати такі критерії: по-перше, діяльність цих суб'єктів повинна містити всі ознаки, що притаманні правозахисній діяльності та відповідати принципам правового захисту; по-друге, вони мають здійснювати функції та виконувати завдання, що покладені суспільством і державою на суб'єктів правозахисної діяльності; по-третє, зазначені суб'єкти повинні бути наділеними спеціальними повноваженнями та реалізовувати правозахисну діяльність на професійній основі; по-четверте, ці суб'єкти мають здійснювати правозахисну діяльність у відповідних правових формах, а саме: а) припинення порушень прав і свобод людини; б) ліквідація перешкод під час реалізації прав і свобод людини; в) відновлення порушених прав і свобод людини; г) притягнення винних у скоєнні правопорушень до юридичної відповідальності; по-п'яте, в залежності від наділених державно-владних повноважень означені суб'єкти повинні володіти правом застосування державного примусу.

Беручи до уваги зазначене вище, до суб'єктів здійснення правозахисної діяльності держави в Україні варто віднести: 1) суди загальної юрисдикції; 2) Конституційний Суд України; 3) органи прокуратури; 4) адвокатуру; 5) Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [1, с. 114, 149].

Особливе місце серед суб'єктів реалізації правозахисної діяльності займають судові органи. Це зумовлено тим, що існування та функціонування державних інститутів ґрунтується на принципі розподілу влади. Відповідно до ч.1 ст.6 Конституції України державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Остання виступає специфічною гілкою державної влади, що реалізується уповноваженими на те органами, судами, її призначенням є вирішення

всіх виникаючих у суспільстві правових конфліктів, а характерними ознаками: незалежність, самостійність, відокремленість, виключність і підзаконність. Судова влада виступає передумовою ефективного функціонування держави, рівного стандарту правового захисту громадян, однією з гарантій додержання конституційних прав і свобод людини. Лише будучи єдиною, судова влада може забезпечити повноту виконання своїх завдань і досягнення цілей [2, с. 5]. Згідно з ч. 3 ст. 1 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” від 7 липня 2010 р. судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції [3]. У межах цієї статті увагу буде зосереджено на природі дискреційних повноважень саме судів загальної юрисдикції як суб’єктів правозахисної діяльності. Суди загальної юрисдикції є органами судової влади, що діють самостійно і незалежно від законодавчої та виконавчої влади. Інші органи державної влади і посадові особи не вправі переймати на себе функцію та повноваження, які є компетенцією органів правосуддя, також неможливе створення надзвичайних та особливих судів.

В юридичній енциклопедичній літературі під дискреційною владою (від франц. *discretionnaire* – залежний від власного розсуду) розуміється спосіб реалізації публічної (тобто з боку держави та місцевого самоврядування) влади, за яким відповідний суб’єкт влади (орган чи посадова особа) застосовує надані йому в межах закону повноваження на власний розсуд, без необхідності узгодження в будь-якій формі своїх дій з іншими суб’єктами. Ці повноваження називаються дискреційними [4, с. 195]. У загальному плані дискреція являється складною міждисциплінарною проблемою. При цьому підґрунтям дискреції є неоднозначний характер загальних цінностей суспільства, які одночасно є і правовими цінностями. Правові цінності вищого рівня (свобода, справедливість, рівність тощо) розуміються і тлумачаться по-різному, але, будучи закріпленими в нормах права, набувають правової форми. Складність закріплення цінності в межах конкретної норми і призводить до дискреції. Зі звуженням кола суспільних відносин норма права, яка їх регулює, стає більш конкретизованою, оскільки представляє правові цінності нижчого щабля, які також більш визначені. Чим нижчого рівня правова цінність, тим більш вона конкретизована та визначена. Зменшенню меж дискреції сприяє конкретизація правових цінностей [5, с. 11]. Підвищення ролі сучасної держави спричинило посилення дискреційної влади [6, с. 108]. У демократичній державі обов’язковою вимогою, що висувається до дискреційної влади, повинна бути вимога відповідності методів її реалізації та кінцевих цілей суспільним інтересам. Лише на такій основі дискреційній діяльності надається необхідна їй якість – легітимність. Легітимність – істотний елемент поняття дискреційної влади [6, с. 109].

Питання дискреції та її обмеження нерозривно пов’язані з принципом пропорційності, який містить вимогу відповідності юридичних засобів обмежувального характеру легітимній меті. Дискреційні повноваження – це передбачені законодавством можливості владного суб’єкта діяти на свій розсуд з метою прийняття рішення, яке є найбільш оптимальним у конкретній ситуації, в межах власної компетенції. Вони є важливою складовою механізму правового регулювання, оскільки дозволяють державному органу чи посадовій особі проявляти гнучкість, ініціативність у нестандартних випадках. Разом з тим, дискреційні повноваження містять небезпеку зловживання владою, прийняття свавільних рішень, здійснення

корупційних дій, вчинення помилок, що в кінцевому випадку призводить до втрати довіри до влади та закону з боку населення. Саме тому вони потребують належного обмеження [7, с. 57].

Ведучи мову про дискреційні повноваження суду, практично всі дослідники сходяться на думці про тотожність останніх поняттю суддівський розсуд. Поряд з цим у науковому обігу використовуються такі поняття як судова дискреція, суддівська дискреція, дискреційна влада суддів тощо. Суддівський (судовий) розсуд у загальній теорії права розглядається в якості різновиду правозастосувального розсуду (М. Б. Рісний) [8, с. 7], або розсуду суб'єктів правозастосовної діяльності (Т. С. Мартянова) [9, с. 12-13]. За твердженням П. В. Куфтирєва, суддівський (судовий) розсуд (дискреція) – це вихідний принцип здійснення правосуддя, що полягає в гарантуванні суб'єктові правозастосування (судді) правомочностей щодо обрання найбільш оптимального варіанту вирішення правового питання, відповідно до нормативно визначених меж, вихідних засад і цілей права, конкретних обставин справи [9, с. 4]. Дискреція передбачає одразу дві складові – вольову, яка включає в себе вільний розсуд, та інтелектуальну (морально-правову), що означає використання дискреційних повноважень за здоровим глуздом [11, с. 100-101].

Судовий розсуд (дискреція) є невід'ємним елементом правової системи, завдяки котрому забезпечується існування саме тих властивостей правової системи, які характеризують її як системне утворення. Судовий розсуд належить до чинників, що сприяють підтриманню та розвитку сталих взаємозв'язків між такими елементами правової системи як норми права та правовідносини, поглибленню взаємоузгодженості та взаємозв'язку правових норм, розвитку як окремих складових правової системи (наприклад, правозастосування, нормативного регулювання), так і правової системи загалом [12, с. 47].

У свою чергу О. І. Сеньків стверджує, що судовий розсуд в адміністративному судочинстві – це передбачене законодавством право суду, яке реалізується з дотриманням встановленої процесуальної форми здійснення правосуддя в адміністративних справах, надає йому можливість під час прийняття судового рішення (вчинення процесуальної дії) вибрати з декількох варіантів рішення (дії), встановлених законом, чи визначених на його основі судом (повністю або частково за змістом та/чи обсягом), найбільш оптимальний у правових і фактичних умовах розгляду та вирішення конкретної справи, з метою забезпечення верховенства права, справедливості й ефективного поновлення порушених прав та інтересів учасників процесу [13, с. 14].

Під час тлумачення конституції та законів суддя робить дискреційний вибір для визначення належного співвідношення між об'єктивними та суб'єктивними цілями, на досягнення який прийнятий нормативно-правовий акт. У будь-якому випадку суддівська дискреція є обмеженою, ніколи вона не може бути абсолютною. Обмеження на суддівську дискрецію при тлумаченні можуть бути двох видів: процесуальні та органічні. Процесуальні обмеження гарантують справедливість при здійсненні судової дискреції в судовому процесі (суддя повинен рівно ставитися до сторін у процесі, своє рішення приймати на підставі фактів і доказів, представлених до суду, власне рішення він має обґрунтовувати та вмотивовувати, суддя повинен бути незалежним і безстороннім, не мати особистої зацікавленості в результатах розгляду

справи та бути неупередженим тощо). Органічні обмеження означають, що здійснення дискреції має бути раціональним, послідовним та узгодженим, суддя також повинен діяти розумно, беручи до уваги ті обмеження, які накладаються правовою системою [14, с. 262]. Як підсумовує С. В. Шевчук, суддівський розсуд невід’ємно пов’язаний із сучасним судочинством і судовою правотворчістю [14, с. 265].

Таким чином, у поняття судової дискреції (суддівського розсуду) вкладаються два сутнісних елементи: 1) динамічний, що визначає розсуд через призму діяльності суду як інтелектуально-вольову владну діяльність, сутність якої полягає в наданні суб’єкту правозастосування у відповідних випадках повноваження вирішувати спірне правове питання, виходячи з цілей і принципів права, інших загальних положень закону, конкретних обставин справи, справедливості тощо; 2) статичний, що розглядає природу розсуду з позицій змісту повноважень суду, які становлять його права та обов’язки, тобто правомочність суду, надану державою [15, с. 250].

У цьому контексті О. В. Яценко обґрунтовує необхідність сутнісної диференціації понять “суддівський розсуд” і “дискреційні повноваження судді” на основі їх співвідношення як загального та одиничного. Тобто суддівський розсуд є загальним поняттям, яке відображає відповідне правове явище, а дискреційні повноваження характеризують особливості реалізації такого розсуду, в тому чи в іншому (одиничному) випадку судового правозастосування. Обумовленість цього підходу полягає в тому, що попри загальні риси, притаманні суддівському розсуду, правова регламентація можливості його застосування може бути різною, відповідно і характер дискреційних повноважень, які впливають із такої правової регламентації, буде також різним. Наділення суддів дискреційними повноваженнями зумовлено правовою невизначеністю, характерною для відносно-визначених норм права, прогалин у праві або правових колізій. Дискреційні повноваження набувають важливого значення для реалізації завдань судочинства. Застосовуючи норми права з усіма властивими їм недоліками, суддя навіть за найсуворішого дотримання букви закону в окремих випадках не застрахований від помилки. Коли ж суддя реалізує надані йому дискреційні повноваження, він спирається не лише на норми закону, але й на “дух закону”, принципи права, засадничі ідеї, правові та моральні цінності, які переломлюються через його власну правосвідомість, що забезпечує максимально індивідуалізований підхід до вирішення кожної судової справи та, в кінцевому результаті, справедливість судового рішення [16, с. 8].

Так, у межах адміністративного судочинства суд першої інстанції, в окремих випадках, наділений характерною свободою вибору між декількома можливими варіантами порядку провадження в адміністративній справі, для застосування одного з них під час розгляду справи, а саме між: розглядом справи за загальними правилами Кодексу адміністративного судочинства України, скороченим провадженням чи письмовим провадженням у справі. Формою реалізації судового розсуду в адміністративному судочинстві є передбачений законодавством, обов’язковий для суду, спосіб зовнішнього й юридично-значимого виразу того варіанта рішення (процесуальної дії), що обраний судом при реалізації ним розсуду під час розгляду та вирішення справи [13, с. 15].

Водночас крізь призму суддівського розсуду загальні засади призначення покарання – це система загальнообов’язкових правил, що формують підстави

суддівського розсуду при призначенні покарання в контексті кримінального судочинства. При цьому варто дотримуватися ідеї оптимізації суддівського розсуду при призначенні покарання – знаходженні розумного балансу співвідношення формальних і дискреційних засад при введенні певних обмежень (конкретизація кримінального закону, чітка диференціація кримінальної відповідальності, а інколи інтеграція останньої, формалізація правил призначення покарання). Оптимізації суддівського розсуду повинна проявитися в такому: 1) зміна алгоритму конструкції відносно-визначених санкцій шляхом звуження їх меж із прив'язкою до певної категорії злочинів; 2) вдосконалення норми ч. 1 ст. 65 Кримінального кодексу України в аспекті більш чіткої регламентації підстав суддівського розсуду; 3) закріплення критеріїв призначення покарання: критеріїв оцінки тяжкості вчиненого злочину, критеріїв оцінки особи винного, критеріїв оцінки особи потерпілого; 4) введення спеціальних правил призначення покарання, в тому числі правил призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання, правил призначення покарання за наявності угоди про примирення або визнання вини, правил призначення покарання за наявності обтяжуючих обставин з метою реструктуризації Особливої частини Кримінального кодексу України у світлі кваліфікованих і особливо кваліфікованих складів злочинів тощо [17, с. 223].

Отже, на підставі зазначеного вище можна зробити такі **висновки**.

1. Правозахисна діяльність держави – це один з видів соціальної діяльності, що реалізується спеціально уповноваженими суб'єктами на професійній основі та здійснюється на підставі й відповідно до правових основ з метою створення належних умов для ефективної реалізації прав та свобод людини і громадянина, підтвердження або відновлення оскарженого чи порушеного права людини. Особливе місце серед суб'єктів здійснення правозахисної діяльності держави посідають суди загальної юрисдикції. Правозахисна діяльність останніх являється найбільш надійним і цивілізованим способом захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні.

2. Дискреція – це спосіб вирішення службовою особою або державним органом питань, які не мають однозначного, повного чи позбавлені нормативного регулювання, залежно від власного бачення й оцінки. У свою чергу суддівська (судова) дискреція (розсуд) – це зумовлене відносною невизначеністю права певним чином обмежене повноваження суду обирати такий варіант вирішення конкретної справи, який є максимально справедливим і доречним у відповідній ситуації. Дискреційні повноваження – це можливість діяти за власним розсудом у межах закону, застосовувати норми права та вчинити конкретні дії серед інших, кожні з яких окремо є відносно правильним.

3. Дискреційні повноваження судів загальної юрисдикції необхідно розглядати не як перешкоду для реалізації принципу законності, а як об'єктивно зумовлений елемент судового правозастосування, що має важливе значення для реалізації завдань судочинства. Реалізація дискреційних повноважень в окремих ситуаціях дозволяє суддям адекватно реагувати на мінливі умови життя, коли позитивне право у своїй регламентації не встигає за динамікою суспільних перетворень, або ж коли норма, створена законодавцем, виявляється недостатньо зрозумілою, непрозорою, складною для практичного застосування. При цьому, з одного боку, дискреційні повноваження судів загальної юрисдикції забезпечують дієвість принципу верховенства права, а з

іншого – обмеження дискреційних повноважень цих суб'єктів здійснення правозахисної діяльності виступає вимогою утвердження верховенства права в Україні.

Використані джерела:

1. Білозьоров Є. В. Правозахисна функція держави: сутність та механізм здійснення в Україні: [монографія] / Є. В. Білозьоров, В. І. Вишковська. – К.: ФОП Кандиба Т. П., 2015. – 168 с.
2. Юревич І. В. Єдність судової влади: [монографія] / І. В. Юревич. – Х.: Право 2014. – 264 с.
3. Закон України “Про судоустрій і статус суддів” від 7 липня 2010 р. № 2453-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.
4. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1998. – Т. 2: Д–Й. – 1999. – 744 с.
5. Ботнарєнко О. М. Дискреція в слідчій діяльності: юридико-психологічні особливості: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 19.00.06 “Юридична психологія” / О. М. Ботнарєнко. – К., 2010. – 16 с.
6. Старик А. М. Дискреційна влада в сучасному світі / А. М. Старик // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 2. – С. 108 – 113.
7. Фуфалько Т. М. Обмеження дискреційних повноважень як складова принципу пропорційності / Т. М. Фуфалько // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 1 (56). – С. 52 – 58.
8. Рісний М. Б. Правозастосувальний розсуд (загальнотеоретичні аспекти): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 “Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень” / М. Б. Рісний. – Л., 2006. – 16 с.
9. Мартьянова Т. С. Розсуд суб'єктів правозастосовної діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 “Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень” / Т. С. Мартьянова. – Л., 2013. – 19 с.
10. Куфтирєв П. В. Суддівський розсуд у теорії права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 “Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень” / П. В. Куфтирєв. – К., 2009. – 20 с.
11. Барабаш Ю. Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права: [монографія] / Ю. Г. Барабаш. – Х.: Право, 2008. – 220 с.
12. Мельник Г. П. Судовий розсуд (дискреція) як явище правової системи / Г. П. Мельник // Наукові записки НаУКМА: Юридичні науки: зб. наук. пр. – 2009. – Том 90. – С. 44-47.
13. Сеньків О. І. Судовий розсуд в адміністративному судочинстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / О. І. Сеньків. – Ірпінь, 2012. – 20 с.
14. Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні: [монографія] / С. Шевчук. – К.: Реферат, 2007. – 640 с.
15. Панасюк О. Дискреційні повноваження суду в кримінальному судочинстві України: теоретичні аспекти / О. Панасюк // Вісник Академії правових наук України. – 2011. – № 4 (67). – С. 248 – 258.
16. Яценко О. В. Суддівський розсуд як засіб забезпечення справедливості судочинства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 “Судоустрій; прокуратура та адвокатура” / О. В. Яценко. – К., 2015. – 20 с.
17. Макаренко А. С. Суддівський розсуд при призначенні покарання в Україні: [монографія] / А. С. Макаренко. – О.: Юридична література, 2013. – 272 с.

Белозеров Е. В., Кривицкий Ю. В. Дискреционные полномочия судебных органов как субъектов осуществления правозащитной деятельности в Украине.

В статье рассмотрены теоретические и практические аспекты дискреционных полномочий судебных органов как субъектов осуществления правозащитной деятельности в Украине. Определено сущность, задание правозащитной деятельности государства, а также механизм и субъекты ее осуществления. Проанализированы подходы к пониманию природы судебной (судебной) дискреции (усмотрения) в современной юридической науке. Особое внимание

уделено исследованию особенности дискреционных полномочий судов общей юрисдикции как субъектов осуществления правозащитной деятельности в Украине в пределах административного и криминального судопроизводства.

Ключевые слова: правозащитная деятельность, судебные органы, дискреционная власть, дискреция, дирекционные полномочия, правоприменительное усмотрение, судебское усмотрение.

Belozero E., Krivitsky Y. The discretionary plenary powers of judiciary bodies are considered as subjects of realization of law enforcement in Ukraine.

In the article the theoretical and practical aspects of discretionary plenary powers of judicial bodies are considered as subjects of realization of law enforcement in Ukraine. Essence, task of law enforcement of the state, and also mechanism and subjects of her realization, is certain. Going is analysed near understanding of nature of judicial discretion in modern legal science. The special attention is spared to research of feature of discretionary plenary powers of general courts as subjects of realization of law enforcement in Ukraine within the limits of the administrative and criminal rule-making.

Key words: law enforcement, judicial bodies, discretionary power, discretion, discretion directional, powers enforcement discretion, judicial discretion.

УДК 341.32-058.65(477)

Мазур Г. Є.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ДІТЕЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

У статті розглядаються правові проблеми дітей в умовах військової агресії на окупованих територіях України. Пропонуються шляхи вирішення нагальних питань щодо дітей, які виїхали із окупованих територій.

Ключові слова: війна, діти-переселенці, права дитини, волонтери, законодавство, збройні конфлікти, антитерористична операція (АТО), держава.

Війна, яка зараз триває, в Україні, насамперед б'є по дітях: діти-вимушені переселенці, діти-комбатанти (діти-солдати), діти, які зазнали фізичного або сексуального насилля, перебували у полоні, зазнали психологічних або фізичних травм, втратили батьків або зв'язок з батьками.

На сьогоднішній день не існує правдивої статистики про кількість дітей, втягнутих у збройні конфлікти і постраждалих від них. Діти, що переїхали із зони антитерористичної операції (АТО) пережили безліч різних стресових ситуацій. Як і дорослі, більшість дітей справляються з численними стресами, пов'язаними з становищем переселенця, однак, вони у більшості випадків травмують дитячу психіку, в результаті чого деякі діти стають психологічно вразливими. І це цілком зрозуміло, адже ці діти часто втрачають батьків, близьких людей, які за ними доглядали, братів і сестер, родичів і друзів, свій будинок, майно, іграшки, знайоме оточення, звичний образ повсякденного життя [7, с. 77].

Розв'язання проблеми дітей у цьому збройному конфлікті є одним із основних пріоритетів правозахисної стратегії, не лише тому, що діти, які потерпають зараз,